

PRAWO KARNE MATERIALNE

Część ogólna i szczególna

redakcja naukowa Marek Bojarski

Marek Bojarski, Jacek Giezek, Zofia Sienkiewicz

SERIA AKADEMICKA

WYDANIE

9

PIKTOGRAMY

wskazują ważne elementy
książki i ułatwiają
ich odnalezienie

Ważne

Przykłady

Podstawa prawna
Kontekst prawny

Pytania
Zadania

Rozwiązania
Odpowiedzi

Stanowisko stron
Pogląd

Orzecznictwo

Literatura

Historia

Nowe przepisy

PRAWO KARNE MATERIALNE

Część ogólna i szczególna

redakcja naukowa Marek Bojarski

Marek Bojarski, Jacek Giezek, Zofia Sienkiewicz

SERIA AKADEMICKA

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

WYDANIE

9

Stan prawny na 1 października 2023 r.

Wydawczyni
Monika Pawłowska

Redaktor prowadząca
Joanna Ołówek

Opracowanie redakcyjne
Joanna Ośka

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne części podręcznika napisali:
Marek Bojarski – część IV
Jacek Giezek – części I i II
Zofia Sienkiewicz – część III

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przystępujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2023

ISBN 978-83-8358-048-7
9. wydanie

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. +48 728 313 462
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	23
---------------------	----

Część pierwsza WIADOMOŚCI WSTĘPNE. NAUKA O USTAWIE KARNEJ

Rozdział I

Pojęcie i funkcje prawa karnego	29
1. Definicja prawa karnego	29
2. Funkcje prawa karnego	30
Literatura uzupełniająca	35

Rozdział II

Prawo karne oraz jego miejsce w systemie nauk penalnych	37
1. Prawo karne materialne a inne skodyfikowane dyscypliny prawa karnego	37
2. Nauka prawa karnego a nauki z nią powiązane	39
3. Rozwój nauki prawa karnego – rys historyczny	40
Literatura uzupełniająca	43

Rozdział III

Podstawowe zasady prawa karnego	45
1. Uwagi wprowadzające	45
2. <i>Nullum crimen sine lege</i>	46
3. <i>Nullum crimen sine periculo sociali</i>	48
4. <i>Nullum crimen sine culpa</i>	49
5. <i>Nulla poena sine lege</i>	51
6. <i>Lex retro non agit</i>	51
7. Zasada humanitaryzmu	52
Literatura uzupełniająca	54

Rozdział IV

Źródła prawa karnego	55
1. Uwagi wprowadzające	55
2. Konstytucja oraz akty prawa międzynarodowego jako źródła prawa karnego	56
3. Ustawa karna i jej struktura	58
4. Pozakodeksowe prawo karne	59
Literatura uzupełniająca	60

Rozdział V

Struktura przepisu (normy) prawa karnego	61
1. Przepis a norma prawa karnego	61
2. Przepis typizujący czyn zabroniony i jego struktura	62
2.1. Uwagi wprowadzające	62
2.2. Rodzaje dyspozycji	63
2.3. Rodzaje sankcji	66
3. Normy sankcjonowane i sankcjonujące	67
4. Wykładnia przepisów prawa karnego	69
Literatura uzupełniająca	71

Rozdział VI

Zasady obowiązywania ustawy karnej	73
1. Obowiązywanie ustawy karnej w czasie	73
1.1. Temporalne granice obowiązywania ustawy	73
1.2. Czas popełnienia przestępstwa a zasada <i>lex retro non agit</i>	74
1.3. Kolidzja ustaw w czasie	75
2. Obowiązywanie ustawy karnej w przestrzeni	79
2.1. Miejsce popełnienia czynu zabronionego	79
2.2. Obowiązywanie ustawy karnej za przestępstwa popełnione na terytorium Polski	80
2.3. Obowiązywanie polskiej ustawy karnej za przestępstwa popełnione za granicą	81
Literatura uzupełniająca	83

Część druga**NAUKA O PRZESTĘPSTWIE****Rozdział VII**

Pojęcie przestępstwa i jego struktura	87
1. Definicja przestępstwa	87
2. Przestępstwo jako czyn człowieka	88
3. Materialna cecha przestępstwa	94

4. Przestępstwo jako czyn zabroniony	97
5. Przestępstwo jako czyn zawiniony	98
Literatura uzupełniająca	101

Rozdział VIII

Przedmiot prawnokarnej ochrony	103
1. Pojęcie dobra prawnego	103
2. Ochrona dobra prawnego przed jego naruszeniem oraz narażeniem na niebezpieczeństwo	104
3. Społeczna szkodliwość jako cecha zachowań godzących w dobra chronione prawem	108
Literatura uzupełniająca	110

Rozdział IX

Typizacja przestępstw oraz jej elementy	111
1. Podmiot przestępstwa	111
1.1. Uwagi wprowadzające	111
1.2. Wiek sprawcy jako przesłanka odpowiedzialności karnej	113
1.3. Podział przestępstw ze względu na podmiot	116
2. Znamiona strony przedmiotowej	117
2.1. Charakterystyka zachowania sprawcy	117
2.2. Okoliczności modalne typu czynu zabronionego	119
2.3. Skutek jako znamię strony przedmiotowej	119
2.4. Związek przyczynowy oraz koncepcje jego ujmowania w prawie karnym	122
2.5. Zaniechanie jako postać czynu zabronionego	126
2.6. Problematyka obiektywnego przypisania	129
3. Znamiona strony podmiotowej	138
3.1. Uwagi wprowadzające	138
3.2. Umysłność i nieumyślność czynu zabronionego	140
3.3. Umysłny czyn zabroniony	141
3.3.1. Zamiar bezpośredni (<i>dolus directus</i>)	142
3.3.2. Zamiar ewentualny (<i>dolus eventualis</i>)	145
3.4. Nieumyślny czyn zabroniony	148
3.4.1. Brak zamiaru	149
3.4.2. Niezachowanie wymaganej ostrożności	151
3.4.3. Związek między nieostrożnością a realizacją znamion typu ...	154
3.4.4. Przewidywalność popełnienia czynu zabronionego	156
3.5. Kombinacja strony podmiotowej	162
4. Podstawowe i zmodyfikowane typy przestępstw	163
4.1. Uwagi wprowadzające	163
4.2. Znamiona typu podstawowego	164

4.3. Znamiona tworzące typ zmodyfikowany	164
Literatura uzupełniająca	166

Rozdział X

Bezprawność czynu oraz okoliczności ją wyłączające	169
1. Pojęcie bezprawności	169
2. Okoliczności wyłączające bezprawność (kontratypy)	171
2.1. Uwagi wprowadzające	171
2.2. Obrona konieczna	174
2.2.1. Funkcja obrony koniecznej i jej struktura	174
2.2.2. Przekroczenie granic obrony koniecznej	180
2.2.3. Ochrona osoby działającej w interwencyjnej obronie koniecznej	187
2.3. Stan wyższej konieczności jako kontratyp	190
2.3.1. Dwie funkcje stanu wyższej konieczności	190
2.3.2. Kolidzja dóbr oraz kryteria jej rozwiązywania	190
2.3.3. Niebezpieczeństwo grożące dobru prawnemu	193
2.3.4. Zasady poświęcania kolidującego dobra	194
2.4. Dozwolone ryzyko nowatorskie	196
2.4.1. Dawne i nowe ujęcie dozwolonego ryzyka nowatorskiego	196
2.4.2. Przeprowadzenie eksperymentu jako przesłanka dopuszczalności ryzyka	197
2.4.3. Eksperyment medyczny	199
2.5. Kontratypy części szczególnej Kodeksu karnego	200
2.5.1. Dozwolona krytyka (art. 213 k.k.)	200
2.5.2. Niezawiadomienie o przestępstwie (art. 240 § 2 k.k.)	201
2.5.3. Odmowa wykonania rozkazu (art. 344 k.k.)	202
2.6. Kontratypy pozaustawowe	203
2.6.1. Zgoda pokrzywdzonego (dysponenta dobra prawnego)	203
2.6.2. Karcenie w celach wychowawczych	205
2.6.3. Dozwolone ryzyko sportowe	206
2.6.4. Dozwolony zabieg medyczny o charakterze nieleczniczym	209
Literatura uzupełniająca	210

Rozdział XI

Wina oraz okoliczności ją wyłączające	213
1. Teorie winy we współczesnej dogmatyce prawa karnego	213
1.1. Teorie psychologiczne	213
1.2. Teorie normatywne	215
1.3. W poszukiwaniu nowych teorii winy	217
2. Okoliczności wyłączające lub umniejszające winę	218
2.1. Uwagi wprowadzające	218

2.2. Stan wyższej konieczności wyłączający winę	219
2.3. Błąd sprawcy a wyłączenie winy	221
2.3.1. Dwie postacie błędu co do ustawowych znamion oraz ich funkcje	223
2.3.2. Błąd co do ustawowych znamion a strona podmiotowa czynu zabronionego	224
2.3.3. Błąd co do znamion wyrażających klauzule normatywne	230
2.3.4. Błąd co do znamienia tworzącego typ zmodyfikowany	231
2.4. Błąd co do kontratywu	236
2.5. Błąd co do okoliczności wyłączającej winę	239
2.6. Błąd co do prawa	240
2.6.1. Błąd co do prawa a zasada <i>ignorantia iuris nocet</i>	240
2.6.2. Obiektywna oraz subiektywna rozpoznawalność bezprawności	241
2.6.3. Pierwotna oraz wtórna nieświadomość bezprawności	242
2.6.4. Usprawiedliwiona nieświadomość bezprawności	244
2.7. Niepoczytalność	245
2.7.1. Geneza niepoczytalności oraz jej konsekwencje	246
2.7.2. Ograniczona poczytalność	248
2.7.3. Wprawienie się w stan niepoczytalności a zasada winy	248
2.8. Nieletniość	250
Literatura uzupełniająca	251

Rozdział XII

Etapy realizacji przestępstwa (formy stadialne)	253
1. Uwagi wstępne	253
2. Dokonanie	254
3. Usiłowanie	255
3.1. Znamiona usiłowania i jego konsekwencje	255
3.2. Usiłowanie udolne i nieudolne	259
3.3. Usiłowanie ukończone i nieukończone	264
3.4. Usiłowanie a narażenie na niebezpieczeństwo	267
4. Przygotowanie	269
4.1. Istota oraz znamiona przygotowania	269
4.2. Przygotowanie a elementy przestępnego współdziałania	271
4.3. Karalność przygotowania	273
Literatura uzupełniająca	275

Rozdział XIII

Formy współdziałania przestępnego	277
1. Uwagi wprowadzające	277
2. Tak zwane sprawcze formy popełnienia czynu zabronionego	280

2.1. Sprawstwo	280
2.2. Współsprawstwo	281
2.3. Sprawstwo kierownicze	286
2.4. Sprawstwo polecające	288
3. Tak zwane niesprawcze formy popełnienia czynu zabronionego	290
3.1. Podżeganie	290
3.2. Pomocnictwo	294
3.3. Podżeganie i pomocnictwo a zagadnienia strony podmiotowej	297
4. Indywidualizacja odpowiedzialności osób uczestniczących w popełnieniu przestępstwa	299
4.1. Uwagi wprowadzające	299
4.2. Indywidualizacja odpowiedzialności a okoliczności osobiste	302
4.3. Współdziałanie przy przestępstwach indywidualnych	306
5. Czynny żal współdziałającego	309
Literatura uzupełniająca	310

Rozdział XIV

Zbieg przepisów ustawy oraz zbieg przestępstw	313
1. Pojęcie jedności i wielości czynów	313
1.1. Ten sam czyn jako podstawa jednego przestępstwa	313
1.2. Kryteria jedności i wielości czynów	313
1.3. Jeden czyn a wielość zachowań – konstrukcja czynu ciągłego	316
1.3.1. Uwagi wprowadzające	316
1.3.2. Krótkie odstępy czasu	321
1.3.3. Powzięty z góry zamiar	323
1.3.4. Konsekwencje prawne konstrukcji czynu ciągłego	324
2. Zbieg przepisów oraz jego postacie	327
2.1. Uwagi wprowadzające	327
2.2. Rzeczywisty zbieg przepisów	328
2.2.1. Zbieg podlegający uwzględnieniu (zbieg właściwy)	328
2.2.2. Zbieg pomijalny (zbieg niewłaściwy)	330
2.3. Pozorny zbieg przepisów	332
3. Zbieg przestępstw oraz jego postacie	333
3.1. Właściwy zbieg przestępstw	334
3.1.1. Realny zbieg przestępstw	335
3.1.2. Ciąg przestępstw	337
3.2. Niewłaściwy zbieg przestępstw (tzw. zbieg pozorny)	340
Literatura uzupełniająca	340

Część trzecia

NAUKA O KARZE, ŚRODKACH KARNYCH I ZASADACH WYMIARU

Rozdział XV

Pojęcie oraz cele kary kryminalnej	345
1. Pojęcie kary	345
2. Racjonalizacja i teorie kary	347
3. Cele i funkcje kary	351
Literatura uzupełniająca	355

Rozdział XVI

Kary	357
1. Ogólna charakterystyka katalogu kar	357
2. Kara grzywny	359
3. Kara ograniczenia wolności	365
4. Kara pozbawienia wolności	370
5. Sekwencja kar – art. 37b k.k. (kara pozbawienia wolności i kara ograniczenia wolności)	375
6. Kara dożywotniego pozbawienia wolności	376
Literatura uzupełniająca	378

Rozdział XVII

Środki karne	381
1. Uwagi ogólne	381
2. Pozbawienie praw publicznych	386
3. Zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej	388
4. Zakazy związane z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub opieką nad nimi	389
5. Zakazy związane z pracą w organach i instytucjach państwowych i samorządu terytorialnego oraz spółkach prawa handlowego z udziałem Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego	391
6. Zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób lub zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu	391
7. Zakaz wstępu na imprezę masową	393
8. Zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych	394
9. Nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	395
10. Zakaz prowadzenia pojazdów	396
11. Świadczenia pieniężne	399

12. Podanie wyroku do publicznej wiadomości	401
13. Środek karny – degradacja	402
Literatura uzupełniająca	403

Rozdział XVIII

Przepadek i środki kompensacyjne	405
1. Uwagi ogólne	405
2. Przepadek	405
2.1. Uwagi ogólne	405
2.2. Przepadek przedmiotów	407
2.3. Przepadek korzyści majątkowej	412
3. Obowiązek naprawienia szkody i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę ...	415
4. Nawiazka	417
Literatura uzupełniająca	420

Rozdział XIX

Środki związane z poddaniem sprawy próbie	423
1. Pojęcie i systemy probacji	423
2. Warunkowe umorzenie postępowania	425
2.1. Uwagi wstępne	425
2.2. Przesłanki stosowania	426
2.3. Okres, obowiązki i skutki przebiegu próby	428
3. Warunkowe zawieszenie wykonania kary	431
3.1. Uwagi wstępne	431
3.2. Przesłanki stosowania	433
3.3. Okres próby i obowiązki okresu próby	434
3.4. Grzywna	437
3.5. Skutki przebiegu okresu próby	438
4. Warunkowe przedterminowe zwolnienie	440
4.1. Uwagi wstępne	440
4.2. Przesłanki stosowania	441
4.3. Okres próby, obowiązek okresu próby i skutki jej przebiegu	443
4.4. Skrócenie wykonywania kary ograniczenia wolności i środków karnych	445
Literatura uzupełniająca	446

Rozdział XX

Wymiar kary	449
1. Sądowy a ustawowy wymiar kary	449
2. Zasady wymiaru kary	450
2.1. Zasada względnej swobody sądu	451
2.2. Zasada humanitaryzmu i indywidualizacji kary	451

2.3. Zasada zaliczania rzeczywistego pozbawienia wolności na poczet orzeczonych kar	452
2.4. Zasada oznaczoności kar i środków karnych	453
3. Ogólne dyrektywy wymiaru kary	453
3.1. Uwagi wstępne	453
3.2. Dyrektywa stopnia winy	455
3.3. Dyrektywa stopnia społecznej szkodliwości czynu	457
3.4. Dyrektywa prewencji szczególnej	458
3.5. Dyrektywa prewencji ogólnej	459
3.6. Kwestia priorytetów dyrektyw	460
3.7. Okoliczności wpływające na wymiar kary i środka karnego	462
3.8. Okoliczności obciążające i łagodzące	463
4. Dyrektywy szczególne	465
4.1. Dyrektywy wymiaru kary względem nieletnich i młodocianych	465
4.2. Dyrektywy dotyczące określonego rodzaju kar i środków karnych ...	466
4.3. Dyrektywy preferencji kar nieizolacyjnych i środków karnych	467
Literatura uzupełniająca	468

Rozdział XXI

Nadzwyczajne złagodzenie i nadzwyczajne zaostrzenie kary	471
1. Nadzwyczajne złagodzenie kary	471
1.1. Uwagi wstępne	471
1.2. Fakultatywne nadzwyczajne złagodzenie kary	472
1.3. Obligatoryjne nadzwyczajne złagodzenie kary	474
1.4. Sposób nadzwyczajnego złagodzenia	476
2. Nadzwyczajne obostrzenie kary	477
2.1. Uwagi wstępne	477
2.2. Recydywa i jej rodzaje	479
2.2.1. Pojęcie recydywy	479
2.2.2. Recydywa szczególna podstawowa	480
2.2.3. Recydywa szczególna wielokrotna	481
2.2.4. Recydywa podstawowa z art. 64a k.k.	483
2.3. Inne przypadki nadzwyczajnego obostrzenia kary	484
2.3.1. Przestępstwo jako stałe źródło dochodu lub o charakterze zorganizowanym bądź terrorystycznym (art. 65 k.k.)	484
2.3.2. Ciąg przestępstw	486
2.3.3. Niektóre przypadki przestępstw komunikacyjnych	487
2.3.4. Chuligański charakter występku	488
2.3.5. Czyn ciągły	489
3. Zbieg podstaw nadzwyczajnego wymiaru kary	489
Literatura uzupełniająca	491

Rozdział XXII

Uchylenie karalności i darowanie kary. Zatarcie skazania	493
1. Okoliczności uchylające karalność i darowanie kary – uwagi wstępne	493
2. Przedawnienie	496
2.1. Istota i uzasadnienie przedawnienia	496
2.2. Przedawnienie karalności	497
2.3. Przedawnienie wykonania kary	500
2.4. Spoczywanie biegu przedawnienia	501
2.5. Wyłączenie biegu przedawnienia	501
3. Abolicja, amnestia	504
4. Ułaskawienie	505
5. Zatarcie skazania	507
5.1. Istota zatarcia skazania	507
5.2. Tryby zatarcia skazania	507
5.3. Zbiegi skazań	509
Literatura uzupełniająca	509

Rozdział XXIII

Środki zabezpieczające	511
1. Uwagi wstępne	511
2. Rodzaje środków zabezpieczających przewidziane w Kodeksie karnym	513
3. Zasady stosowania środków zabezpieczających	516
Literatura uzupełniająca	520

Rozdział XXIV

Zasady traktowania i środki stosowane wobec nieletnich	521
1. Kształtowanie się zasad traktowania nieletnich	521
2. Podstawy stosowania środków wychowawczych i opiekuńczych	524
2.1. Demoralizacja	525
2.2. Czyn karalny	526
3. Środki stosowane wobec nieletnich	527
3.1. Środki wychowawcze	528
3.2. Środek leczniczy	531
3.3. Środek poprawczy	531
3.4. Odpowiedzialność karna nieletnich	534
Literatura uzupełniająca	537

Część czwarta
ZAKRES PENALIZACJI CZĘŚCI SZCZEGÓLNEJ KODEKSU KARNEGO

Uwagi wprowadzające	541
----------------------------------	------------

Rozdział XXV

Przestępstwa przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przestępstwa wojenne	543
1. Uwagi ogólne	543
2. Wszczęcie wojny	543
3. Eksterminacja	544
4. Udział w masowym zamachu na ludność	544
5. Przemoc wobec grupy osób	545
6. Stosowanie środków masowej zagłady	547
7. Wytwarzanie środka masowej zagłady	547
8. Atak na obiekt niebroniony	548
9. Zabójstwo wojenne	548
10. Przepięne naruszenie prawa międzynarodowego	549
11. Niszczenie dóbr kultury	549
12. Bezprawne używanie znaku Czerwonego Krzyża	550
13. Nawoływanie do popełnienia przestępstw z rozdziału XVI Kodeksu karnego	551
14. Dopuszczenie do popełnienia niektórych przestępstw z rozdziału XVI Kodeksu karnego	552
Literatura uzupełniająca	552

Rozdział XXVI

Przestępstwa przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej	555
1. Uwagi ogólne	555
2. Zamach stanu	555
3. Przemoc wobec konstytucyjnego organu państwa	556
4. Zdrada dyplomatyczna	557
5. Szpiegostwo	558
6. Dezinformacja wywiadowcza	558
7. Znieważenie Narodu	559
8. Zamach na Prezydenta RP	559
9. Czynna napaść na Prezydenta RP	560
10. Czynna napaść na przedstawiciela obcego państwa	560
11. Publiczne znieważenie godła	561
Literatura uzupełniająca	562

Rozdział XXVII

Przestępstwa przeciwko obronności	565
1. Uwagi ogólne	565
2. Zamach terrorystyczny	565
3. Podjęcie służby w obcym wojsku	566
4. Prowadzenie zaciągu	566
5. Uchylenie się od służby wojskowej	567
6. Niezgłoszenie się do poboru	568
7. Uchylenie się od pełnienia służby zastępczej	568
Literatura uzupełniająca	569

Rozdział XXVIII

Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu	571
1. Uwagi ogólne	571
2. Zabójstwo	571
3. Zlecenie zabójstwa	580
4. Dzieciobójstwo	580
5. Eutanazja	582
6. Namowa do samobójstwa	583
7. Przerwanie ciąży	585
8. Przerwanie ciąży bez zgody	587
9. Nieumyślne spowodowanie śmierci	588
10. Ciężkie uszkodzenie ciała	590
11. Nakłanianie innej osoby do spowodowania u niej ciężkiego uszczerbku na zdrowiu	593
12. Uszkodzenie ciała	593
13. Uszkodzenie ciała dziecka poczętego	595
14. Bójka i pobicie	595
15. Użycie w bójce niebezpiecznego narzędzia	600
16. Narażenie na niebezpieczeństwo	602
17. Narażenie na zarażenie	604
18. Nieudzielenie pomocy	605
Literatura uzupełniająca	606

Rozdział XXIX

Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu	611
1. Uwagi ogólne	611
2. Sprowadzenie niebezpiecznego zdarzenia	611
3. Sprowadzenie bezpośredniego niebezpieczeństwa	615
4. Sprowadzenie niebezpieczeństwa dla życia	616
5. Finansowanie przestępstw o charakterze terrorystycznym	618
6. Piractwo	620

7. Umieszczenie na statku niebezpiecznego urządzenia	621
8. Uzbrojenie statku w celu dokonania rabunku	621
9. Wyrób niebezpiecznych środków	622
Literatura uzupełniająca	622

Rozdział XXX

Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji	625
1. Uwagi ogólne	625
2. Katastrofa	625
3. Sprowadzenie niebezpieczeństwa katastrofy	627
4. Wypadek w komunikacji	629
5. Prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości	634
6. Dopuszczenie do ruchu niebezpiecznego pojazdu	637
7. Niezapewnienie bezpieczeństwa ruchu pojazdów mechanicznych	637
8. Prowadzenie pojazdu po cofnięciu uprawnień	638
Literatura uzupełniająca	639

Rozdział XXXI

Przestępstwa przeciwko środowisku	643
1. Uwagi ogólne	643
2. Powodowanie zniszczeń w przyrodzie	643
3. Zanieczyszczenie środowiska	644
4. Składowanie odpadów	645
5. Niewłaściwe postępowanie z materiałami promieniotwórczymi	646
6. Nienależyte utrzymanie urządzeń zabezpieczających	646
7. Uszkadzanie terenu	647
8. Działalność zagrażająca środowisku	648
Literatura uzupełniająca	648

Rozdział XXXII

Przestępstwa przeciwko wolności	651
1. Uwagi ogólne	651
2. Pozbawienie wolności	651
3. Dopuszczenie się handlu ludźmi	654
4. Groźba karalna	655
5. Uporczywe nękanie, stalking	657
6. Zmuszenie do określonego zachowania	659
7. Utrwalanie wizerunku nagiej osoby	661
8. Wykonanie zabiegu leczniczego bez zgody pacjenta	662
9. Naruszenie miru domowego	665
Literatura uzupełniająca	667

Rozdział XXXIII

Przestępstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania	669
1. Uwagi ogólne	669
2. Ograniczenie w prawach wyznaniowych	669
3. Złośliwe przeszkadzanie w wykonywaniu aktów religijnych	670
4. Obraza uczuć religijnych	671
Literatura uzupełniająca	672

Rozdział XXXIV

Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności	673
1. Uwagi ogólne	673
2. Zgwałcenie	673
3. Doprowadzenie do obcowania z osobą bezradną	676
4. Wykorzystanie seksualne	677
5. Seksualne wykorzystanie małoletniego	679
6. Propozycja spotkania i obcowania płciowego z małoletnim	680
7. Propagowanie zachowań o charakterze pedofilskim	681
8. Kazirodztwo	681
9. Publiczne prezentowanie treści pornograficznych	682
10. Zmuszanie do uprawiania prostytucji	684
11. Stręczycielstwo, kuplerstwo i sutenerstwo	685
Literatura uzupełniająca	685

Rozdział XXXV

Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece	689
1. Uwagi ogólne	689
2. Bigamia	689
3. Znęcanie się	689
4. Rozpijanie małoletniego	691
5. Niealimentacja	692
6. Porzucenie osoby	695
7. Urowadzenie	696
8. Nielegalna adopcja	698
Literatura uzupełniająca	699

Rozdział XXXVI

Przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej	701
1. Uwagi ogólne	701
2. Zniesławienie	701
3. Zniewaga	706
4. Naruszenie nietykalności cielesnej	707
Literatura uzupełniająca	708

Rozdział XXXVII

Przestępstwa przeciwko prawom osób wykonujących pracę zarobkową	711
1. Uwagi ogólne	711
2. Naruszenie praw pracowniczych	711
3. Naruszenie przepisów o ubezpieczeniu społecznym	714
4. Niedopełnienie obowiązków z zakresu bhp	715
5. Niezawiadomienie o wypadku przy pracy	717
Literatura uzupełniająca	718

Rozdział XXXVIII

Przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego	721
1. Uwagi ogólne	721
2. Naruszenie nietykalności cielesnej funkcjonariusza	721
3. Czynna napaść na funkcjonariusza publicznego	723
3.1. Publiczne nawoływanie do udostępnienia informacji dotyczących życia prywatnego funkcjonariusza	725
3.2. Udostępnianie informacji dotyczących życia prywatnego funkcjonariusza bez jego zgody	725
4. Wywieranie wpływu na czynności urzędowe	725
5. Utrudnianie przeprowadzenia kontroli w zakresie ochrony środowiska i inspekcji pracy	726
6. Znieważenie funkcjonariusza	728
7. Podanie się za funkcjonariusza publicznego	729
8. Łapownictwo	730
9. Przekupstwo	732
10. Płatna protekcja bierna	734
11. Płatna protekcja czynna	735
12. Przekroczenie uprawnień przez funkcjonariusza	735
Literatura uzupełniająca	740

Rozdział XXXIX

Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości	743
1. Uwagi ogólne	743
2. Przemoc i groźba bezprawna	743
3. Fałszywe zeznania	744
4. Fałszywe oskarżenie	746
5. Tworzenie fałszywych dowodów dla podjęcia ścigania o przestępstwo	746
6. Zatajenie dowodów niewinności osoby podejrzanej	747
7. Fałszywe zawiadomienie o przestępstwie	747
8. Poplecznictwo	748
9. Niezawiadomienie o usiłowaniu popełnienia przestępstwa	749

10. Publiczne rozpowszechnianie wiadomości z postępowania przygotowawczego	750
11. Samowolne uwolnienie się osoby pozbawionej wolności	751
12. Bezprawne uwolnienie osoby pozbawionej wolności	752
13. Niestosowanie się do orzeczonego przez sąd zakazu	752
14. Użycie przemocy wobec świadka	753
15. Wymuszenie zeznań	754
16. Znęcanie się nad osobą pozbawioną wolności	755
Literatura uzupełniająca	755

Rozdział XL

Przestępstwa przeciwko wyborom i referendum	759
1. Uwagi ogólne	759
2. Naruszenie prawa związane z wyborami	759
3. Użycie przemocy w związku z wyborami	760
4. Użycie przemocy wobec osoby głosującej	761
5. Łapownictwo wyborcze	761
6. Naruszenie przepisów o tajności głosowania	762
Literatura uzupełniająca	762

Rozdział XLI

Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu	763
1. Uwagi ogólne	763
2. Wzięcie zakładnika	763
3. Branie udziału w zbiegowisku publicznym	765
4. Publiczne nawoływanie do popełnienia przestępstwa	766
5. Publiczne propagowanie faszyzmu	766
6. Publiczne znieważenie grupy ludności	768
7. Branie udziału w zorganizowanej grupie przestępczej	769
8. Udaremnienie przeprowadzenia zebrania	773
9. Znieważenie pomnika	773
10. Profanacja zwłok	774
11. Bezprawny wyrób broni palnej	775
12. Bezprawne przekroczenie granicy	776
13. Ułatwianie pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	777
Literatura uzupełniająca	777

Rozdział XLII

Przestępstwa przeciwko ochronie informacji	779
1. Uwagi ogólne	779
2. Ujawnienie lub wykorzystanie informacji o klauzuli „tajne” lub „ściśle tajne”	779

3. Ujawnienie informacji	780
4. Naruszenie tajemnicy korespondencji	782
5. Niszczenie zapisu istotnej informacji	784
6. Niszczenie danych informatycznych	785
7. Niszczenie danych informatycznych o szczególnym znaczeniu	785
8. Zakłócenie systemu komputerowego	786
9. Umożliwienie włamania się do systemu komputerowego	786
Literatura uzupełniająca	787

Rozdział XLIII

Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów	789
1. Uwagi ogólne	789
2. Materialny fałsz dokumentu	789
3. Fałszowanie faktur	793
4. Fałsz intelektualny	793
5. Podanie w fakturze nieprawdziwych danych	795
6. Wyłudzenie poświadczenia nieprawdy	795
7. Użycie dokumentu poświadczającego nieprawdę	796
8. Zbycie dokumentu stwierdzającego tożsamość	797
9. Posługiwanie się cudzym dokumentem stwierdzającym tożsamość	798
10. Niszczenie dokumentu	799
11. Niszczenie znaków granicznych	799
12. Fałszowanie faktur ze znaczną kwotą należności	800
Literatura uzupełniająca	800

Rozdział XLIV

Przestępstwa przeciwko mieniu	803
1. Uwagi ogólne	803
2. Kradzież	803
3. Kradzież z włamaniem	806
4. Rozbój	807
5. Kradzież rozbójnicza	810
6. Wymuszenie rozbójnicze	812
7. Przywłaszczenie	813
8. Uruchomienie na cudzy rachunek impulsów telefonicznych	815
9. Oszustwo	816
10. Oszustwo komputerowe	818
11. Uszkodzenie cudzej rzeczy	819
12. Krótkotrwały zabór pojazdu mechanicznego	819
13. Wyrąb drzewa w lesie	820
14. Paserstwo	821
Literatura uzupełniająca	822

Rozdział XLV

Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu	827
1. Uwagi ogólne	827
2. Nadużycie zaufania	828
3. Przyjęcie korzyści w zamian za zachowanie mogące wyrządzić szkodę ...	832
4. Oszustwo gospodarcze	835
5. Oszustwo ubezpieczeniowe	838
6. Pranie brudnych pieniędzy	840
7. Udaremnienie zaspokożenia wierzyciela	843
8. Wykorzystywanie prawa w celu pokrzywdzenia wierzycieli	848
9. Faworyzowanie jednego z wierzycieli	850
10. Nieprowadzenie dokumentacji działalności gospodarczej	853
11. Lichwa	854
12. Udaremnienie przetargu	857
13. Fałszowanie znaków identyfikacyjnych	860
14. Ingerencja we wskazania licznika przebiegu w pojeździe mechanicznym ...	862
15. Zabór tablicy rejestracyjnej pojazdu mechanicznego	862
Literatura uzupełniająca	862

Rozdział XLVI

Przestępstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi	869
1. Uwagi ogólne	869
2. Fałszowanie pieniędzy	869
3. Rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji	873
4. Puszczenie w obieg fałszywego pieniądza	873
5. Fałszowanie znaku wartościowego	874
6. Fałszowanie znaku urzędowego	874
7. Fałszowanie narzędzi pomiarowych	875
Literatura uzupełniająca	875

Skorowidz	877
------------------------	------------

Część pierwsza

**WIADOMOŚCI WSTĘPNE. NAUKA O USTAWIE
KARNEJ**

POJĘCIE I FUNKCJE PRAWA KARNEGO

1. Definicja prawa karnego

Prawo karne stanowi część obowiązującego w Polsce porządku prawnego, czyli tzw. systemu prawa. Odwołując się do kryterium czysto formalnego, można by system prawa określić jako zbiór norm obowiązujących w określonym państwie oraz w określonym czasie (J. Wróblewski [w:] W. Lang, J. Wróblewski, S. Zawadzki, *Teoria państwa i prawa*, Warszawa 1979, s. 350). W języku prawniczym termin „system” bardzo często odnoszony jest jednak również do różnego rodzaju grup przepisów tworzących poszczególne gałęzie prawa. Mówi się zatem o „systemie prawa cywilnego” lub „systemie prawa karnego”, co w wypowiedziach teoretyków bywa niekiedy z różnych powodów krytykowane (J. Nowacki, Z. Tobor, *Wstęp do prawoznawstwa*, Kraków 2002, s. 126). 1

Nawet jeśli jednak prawo karne, podobnie zresztą jak każdą inną gałąź prawa (np. cywilnego lub administracyjnego), ujmować będziemy także w kategoriach systemowych, to jednocześnie dostrzegać musimy pewne cechy swoiste, pozwalające na odróżnienie tak wyodrębnionej gałęzi od innych dziedzin prawa składających się na ów system. 2

 Jedną z podstawowych swoistości, wyeksponowanych nawet w samej nazwie tej dyscypliny, jest kara rozumiana nie tylko jako określonego rodzaju dolegliwość będąca reakcją na antyspołeczne (zabronione przez prawo) zachowanie, ale także jako instrument, który przez władzę państwową wykorzystywany jest do walki z przestępczością. Prawo karne spełnia zatem rolę szczególną, chroniąc państwo oraz stosunki społeczne, przede wszystkim zaś prawa i wolności człowieka, przed najpoważniejszymi na nie zamachami (A. Marek, *Prawo karne*, Warszawa 2005, s. 5), posługując się właściwymi dla tej gałęzi prawa środkami przymusu. Podejmując próbę zdefiniowania prawa karnego z perspektywy jednej z podstawowych jego **funkcji** oraz instrumentów umożliwiających jej realizację, moglibyśmy powiedzieć, że **prawo karne jest to zespół norm służący do zwalczania czynów zwanych przestępstwami za pomocą kar** (środków karnych) oraz – co już w tym miejscu warto podkreślić – **tzw. środków za-**

bezpieczających. Coraz wyraźniej eksponowana jest również funkcja naprawcza, czego odzwierciedleniem są m.in. przewidziane w Kodeksie karnym środki kompensacyjne.

 Z innej nieco perspektywy prawo karne można by także ujmować jako prawo karania, którego głównym elementem są normy sankcjonujące, nakładające na organy państwowe **obowiązek stosowania kar wobec tych, którzy dopuścili się zabronionego zachowania, stanowiącego w świetle norm tego prawa przestępstwo.** Aby przedstawiany tutaj punkt widzenia szerzej uzasadnić, należy zacząć od spostrzeżenia, że w rozważaniach teoretycznych prawo definiowane jest jako zbiór norm, z których wynika powinność określonego zachowania, przy czym powinność ta rozumiana jest na tyle szeroko, aby obejmować nakazy, zakazy, dozwolenia i uprawnienia.

- 3 Wyodrębniając z tak rozumianego zbioru normy tworzące prawo karne, natrafiamy od razu na dwa centralne pojęcia, a mianowicie – pojęcie **przestępstwa i kary.** Dostrzegając korelacje zachodzące między tymi pojęciami, moglibyśmy zbudować normę o następującej treści, dość dobrze oddającą istotę prawa karnego: „nie popełniaj przestępstwa będącego opisanym ustawowo zabronionym zachowaniem, jeśli się go bowiem dopuścisz, to organ władzy państwowej (władzy sądowniczej) będzie musiał zastosować wobec ciebie przewidzianą prawem sankcję karną”. Próbuując zdefiniować prawo karne poprzez pryzmat tak ujętej normy, trzeba od razu zauważyć, że **jego adresatami są z jednej strony obywatele, z drugiej zaś – władza państwowa.** Pierwszemu z adresatów prawo uświadamia przede wszystkim, jakie zachowania są zakazane lub nakazane, dokonując stosownego ich opisu, a także określając konsekwencje niezastosowania się do zakazu (nakazu). Adresatowi drugiemu, czyli władzy państwowej, prawo nakazuje zastosowanie konsekwencji, jeśli zakaz lub nakaz adresowany do obywatela zostanie złamany. Z tej zatem perspektywy prawo karne jest to zespół norm określających, jakie czyny są przestępstwami oraz jakie za te czyny grożą kary, a także nakładających obowiązek ich wymierzenia, jeśli przestępstwo zostało już popełnione.

2. Funkcje prawa karnego

- 4 Tradycyjnie przypisywane prawu karnemu funkcje zdają się przede wszystkim pochodną społecznych oczekiwań, jakie pod adresem tej gałęzi prawa są zazwyczaj kierowane. Rzecz jednak w tym, że oczekiwania te okazują się niekiedy nazbyt wygórowane, zwłaszcza jeśli towarzyszy im złudna, niestety, wiara w omnipotencję prawa karnego. Tymczasem jego wpływ na kształtowanie rzeczywistości – z czego zdawać należy sobie sprawę – jest z natury rzeczy ograniczony. Przejawem oczywistej naiwności byłoby wszak przekonanie, że wystarczy ustanowić zakaz zabijania, dokonywania rozbojów, gwałcenia czy też naruszania jakichkolwiek innych dóbr przedstawiających wartość społeczną, aby wszystkie tego rodzaju zachowania znikły z naszego życia jak za dotknięciem czarodziejskiej różdżki. Nie oznacza to jednak, że prawo karne jest całkowicie

bezsilne wobec zjawisk patologicznych i że z prawnokarnej reakcji na czyn zabroniony moglibyśmy całkowicie zrezygnować. Wśród funkcji, których realizacja w mniejszym lub większym stopniu dzięki normom prawa karnego jednak się udaje, wymienić przede wszystkim należy funkcję:

- 1) ochronną,
- 2) gwarancyjną,
- 3) kompensacyjną (restytucyjną).

Funkcja ochronna wymieniana jest zazwyczaj na pierwszym miejscu, gdyż ochrona dóbr przedstawiających wartość społeczną przed atakami prowadzącymi do ich naruszenia lub narażenia na niebezpieczeństwo jawi się jako najważniejsze zadanie prawa karnego. Racjonalny ustawodawca tworzy bowiem typy czynów przez prawo zabronionych nie po to, aby ograniczyć wolność jednostki będącej adresatem zawartych w nich zakazów i nakazów, lecz aby chronić dobra prawne przed zachowaniami, które mogłyby je naruszyć lub narazić na niebezpieczeństwo. Nie ma w systemie prawa karnego (a w każdym razie być nie powinno) takich norm sankcjonowanych, które – poprzez wyrażony w nich zakaz lub nakaz określonego zachowania (np. nie zabijaj, nie kradnij, udziel pomocy człowiekowi znajdującemu się w niebezpieczeństwie utraty życia) – nie chroniłyby żadnego dobra prawnego. Jeśli norma taka (np. na skutek błędu ustawodawcy) zostałaby ustanowiona, to w istocie byłaby zbędna, a co więcej – w sposób niczym nieuzasadniony ograniczałaby swobodę jednostki.

 Warto już w tym miejscu odnotować, że w nauce prawa karnego rozróżnia się **ogólny, rodzajowy oraz bezpośredni** (indywidualny) **przedmiot ochrony**.

Gdy mowa o ogólnym przedmiocie ochrony, mamy zazwyczaj na myśli wszelkie dobra i wartości, których ochroną zajmuje się prawo karne. Z pewnym uproszczeniem można by więc przyjąć, że pytanie o ogólny przedmiot ochrony jest w istocie pytaniem o podstawową funkcję prawa karnego. Wydaje się, że ów ogólny przedmiot nie stanowi jakiejś nowej jakości, lecz w zasadzie wyłania się z syntezy dóbr ujętych rodzajowo albo nawet w sposób zindywidualizowany. Nie ma wszak normy, której naruszenie godziłoby w jakiś przedmiot ogólny (np. stosunki społeczne), nie godząc przy tym w konkretne dobra i wartości objęte bezpośrednim przedmiotem ochrony. Doniosłą rolę odgrywa także rodzajowy przedmiot, stanowiąc swoiste kryterium porządkowania oraz grupowania norm sankcjonowanych. Przy wyodrębnianiu poszczególnych rozdziałów części szczególnej Kodeksu karnego ustawodawca kieruje się właśnie rodzajowo tożsamym dobrem, stanowiącym przedmiot ochrony wszystkich zawartych w danym rozdziale przepisów. Z kolei bezpośredni przedmiot ochrony mieści się zazwyczaj w ramach przedmiotu rodzajowego i stanowi jego swoistą konkretyzację. Chodzi także o to, że wieloaspektowość oraz intensywność prawnokarnej ochrony dobra musi być uzależniona od stwarzanego zagrożenia. Jest zaś oczywiste, że katalog zachowań powodujących zagrożenie bywa przez ustawodawcę mniej lub bardziej rozbudowywany, skoro to samo dobro (np. wolność)

może zostać zaatakowane w bardzo różny sposób (np. przez pozbawienie wolności oznaczającej swobodę ruchów i możliwość zmiany miejsca przebywania – art. 189 k.k., grożenie innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę – art. 190 k.k., zmuszanie do określonego zachowania – art. 191 k.k.).

7 W literaturze zwraca się uwagę, że funkcja ochronna prawa karnego realizowana jest co najmniej na trzech płaszczyznach, a mianowicie: **represyjnej**, **prewencyjnej** oraz **zabezpieczającej** (K. Buchała, A. Zoll, *Polskie prawo*, Warszawa 1995, s. 11–13).

 Represja jest odpowiedzią na fakt popełnienia przestępstwa – stanowi odpłatę za wyrządzoną nim szkodę. Służy zatem – jako swoisty akt sprawiedliwości wyrównawczej – rozliczeniu sprawcy ze społeczeństwem oraz napiętnowaniu wyrządzonego przez niego zła.

 Prewencja, która w przeciwieństwie do represji nie ma na celu rozliczania przeszłości, lecz zwrócona jest ku przyszłości, wyraża się przede wszystkim w oddziaływaniu na sprawcę przestępstwa (**prewencja indywidualna**) mającym prowadzić – przy założeniu bardziej ambitnym – do ukształtowania odpowiedniej jego postawy wobec obowiązującego prawa oraz chronionych prawem dóbr i wartości albo też – przy założeniu nieco skromniejszym – do powstrzymania sprawcy od popełnienia przestępstwa, nawet gdyby głównym motywem miał być jedynie strach przed konsekwencjami. Obok prewencji szczególnej wymieniana jest także **prewencja ogólna (generalna)**, której zasięg oddziaływania – także w ramach funkcji ochronnej – jest już zupełnie inny. Służy ona bowiem kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych (świadomości prawnej), powstrzymując m.in. przed popełnianiem przestępstw innych potencjalnych sprawców. Słusznie dostrzega się, że prawo karne jest tym skuteczniejsze, im powszechniejsza jest świadomość prawna społeczeństwa oraz im większe wsparcie znajdują jego normy w zakorzenionych w kulturze i religii społecznych normach postępowania (A. Marek, *Prawo karne*, 2005, s. 15). Dodać należy, że prawo karne chroni określone dobra poprzez oddziaływanie prewencyjne zarówno na etapie jego stanowienia (poszczególne normy informują bowiem adresatów, jakie czyny są zabronione oraz jakie grożą za nie kary), jak i na etapie stosowania, tzn. gdy do popełnienia przestępstwa już doszło, a jego sprawca został ukarany w sposób będący potwierdzeniem prawidłowego, zgodnego ze społecznymi oczekiwaniami, funkcjonowania systemu.

 Funkcja ochronna wyraża się również w – stanowiącym w istocie jeden z przejawów prewencji – **zabezpieczeniu społeczeństwa przed działaniami przestępców**, co do których prognoza jest ewidentnie negatywna, tzn. z góry można przewidzieć, że nie poprzestaną na przestępstwie już popełnionym, lecz także w przyszłości wchodzić będą w konflikt z prawem. Zabezpieczenie polega w takim przypadku na stosowaniu odpowiednio surowych (długoterminowych) kar pozbawienia wolności, które na czas ich trwania eliminują niebezpiecznego sprawcę ze społeczeństwa. Skrajnym przejawem

takiej eliminacji jest kara śmierci, która z polskiego ustawodawstwa karnego została usunięta.

! **Funkcja gwarancyjna** nie służy – jak w przypadku funkcji omówionej wyżej – ochronie dóbr naruszanych przestępstwem, lecz chroni ona dobra prawne osób, którym przestępstwo miałyby zostać przypisane. W pewnym więc sensie stanowi ona swoiste dopełnienie owej ochrony, lecz w tym przypadku przed działaniami wymiaru sprawiedliwości, stanowiącymi rezultat niewłaściwego interpretowania oraz stosowania tzw. norm sankcjonowanych i sankcjonujących. Trafnie zwraca się zatem uwagę na to, że funkcja ta wiąże się bardzo ściśle z określeniem relacji między władzą a jednostką. W demokratycznym państwie prawa jednostka korzysta bowiem z praw i wolności, które podlegać mogą ograniczeniom tylko ze względu na prawa i wolności innych osób, a także z uwagi na dobro wspólne, przy czym ograniczenia takie muszą być wyraźnie sformułowane w normie prawnej w postaci zakazu albo nakazu określonego zachowania (K. Buchała, A. Zoll, *Polskie prawo...*, s. 13–14). Funkcja gwarancyjna wyraża się zatem w wynikającej dla obywatela z norm prawa karnego pewności, że nie będzie on pociągnięty do odpowiedzialności karnej za zachowanie, które w czasie jego popełnienia nie było określone przez ustawodawcę jako zabronione pod groźbą kary. W przeciwnym razie nikt nie mógłby czuć się bezpieczny przed stanowiącymi przejawy nadużyć działaniami aparatu państwowego. Aby tę pewność zagwarantować, należało sięgnąć do tak podstawowych dla prawa karnego zasad, jak *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege* czy *lex retro non agit*. Dla obywatela – z punktu widzenia funkcji gwarancyjnej – istotne jest bowiem, aby przestępstwo i kara określone były w akcie prawnym o randze ustawy oraz aby prawo, mocą którego sytuacja adresata ulec może pogorszeniu, nie działało wstecz. Zasadom tym, ze względu na ich doniosłość, nadano rangę norm konstytucyjnych.

Łatwo dostrzec, że wobec gwarancyjnej funkcji prawa karnego zasady te pełnią rolę w pewnym sensie służebną. Ich naruszenie jest bowiem równoznaczne z pogwałceniem gwarancji, jakich od prawa karnego każdy adresat zawartych w nim norm będzie oczekiwać.

Pojawia się także pytanie, czy funkcja ochronna i gwarancyjna są względem siebie komplementarne (a jednocześnie kompatybilne), czy może raczej w jakimś sensie ze sobą konkurują lub nawet pozostają w kolizji. Otóż *prima facie* dość oczywista wydaje się ich kolizyjność, skoro gwarancje materialnoprawnej oraz procesowej natury, jakich mielibyśmy udzielać potencjalnemu sprawcy czynu zabronionego, nie idą raczej w parze z jak najdalej posuniętą i realizowaną w pewnym sensie „za wszelką cenę” ochroną dóbr prawnych, jakiej oczekiwałby pokrzywdzony. Zależność między obiema funkcjami dałoby się więc wyrazić w następujący sposób: im więcej ochrony dla wartości będących dobrami prawnymi, tym mniej gwarancji dla sprawcy powodującego ich naruszenie albo narażenie na niebezpieczeństwo. W demokratycznym państwie prawnym tak

W podręczniku omówione zostały podstawowe instytucje prawa karnego, m.in.:

- zasady odpowiedzialności karnej i jej wyłączenia;
- problematyka wymiaru kary, w tym instytucji probacyjnych;
- zagadnienia zaostrzenia i złagodzenia wymiaru kary;
- zakres penalizacji Kodeksu karnego.

Nowe wydanie uwzględnia m.in. zmiany wynikające z nowelizacji Kodeksu karnego ustawą z 17 sierpnia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1834), w tym:

- likwidację kary 25 lat pozbawienia wolności;
- wprowadzenie elastycznego wymiaru kar do 30 lat pozbawienia wolności;
- wydłużenie okresu przedawnienia karalności za zabójstwo z 30 do 40 lat;
- zwiększenie liczby przestępstw niepodlegających przedawnieniu (np. zgwałcenie dziecka lub zgwałcenie ze szczególnym okrucieństwem);
- wprowadzenie kary dożywotniego pozbawienia wolności bez możliwości warunkowego zwolnienia.

Autorzy uwzględnili szeroki wybór orzecznictwa Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych oraz stanowisko doktryny, prezentując własne stanowiska wobec przytaczanych poglądów.

Opracowanie jest przeznaczone dla studentów prawa i administracji, aplikantów sądowych, prokuratorów i adwokackich, a także dla praktyków.

Marek Bojarski – profesor zwyczajny Uniwersytetu Wrocławskiego, były dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego i były rektor Uniwersytetu Wrocławskiego; uhonorowany sześcioma tytułami doktora *honoris causa* i trzema tytułami honorowego profesora w większości zagranicznych ośrodków akademickich; autor ponad 300 publikacji z zakresu prawa karnego materialnego i prawa o wykroczeniach; były członek komisji kodyfikacyjnej i Rady Legislacyjnej.

Jacek Giezek – profesor doktor habilitowany nauk prawnych; kierownik Katedry Prawa Karnego Materialnego Uniwersytetu Wrocławskiego; adwokat; stypendysta Fundacji Aleksandra von Humboldta; autor ponad 200 publikacji dotyczących dogmatycznych zagadnień nauki o przestępstwie, prawa karnego gospodarczego, etyki adwokackiej; współautor podręcznika do prawa karnego materialnego oraz redaktor i współautor komentarza do Kodeksu karnego; były przewodniczący Komisji Etyki przy Naczelnej Radzie Adwokackiej.

Zofia Sienkiewicz – profesor doktor habilitowany nauk prawnych; profesor Uniwersytetu SWPS we Wrocławiu; były kierownik Katedry Prawa Karnego Materialnego Uniwersytetu Wrocławskiego; były prodziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego; autorka kilkudziesięciu publikacji z zakresu prawa karnego materialnego, prawa o wykroczeniach, polityki kryminalnej oraz prawa nieletnich.

LEXOTEKA
więcej niż podręcznik

Poszukaj pozostałych podręczników
dostępnych online

www.lexoteka.pl

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: +48 801 044 545

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 99 ZŁ (W TYM 5% VAT)